

Cirkulärnr: 1998:152
Diariernr: 1998/2281
P-cirknr: 1998-2:54
Nyckelord: AD, Pensioner
Handläggare: Anders Mellberg
Kerstin Ehlin
Sektion/Enhet: Förhandlingssektionen
Datum: 1998-09-21
Mottagare: Kommunstyrelsen
Personal
Ekonomi/Finans
Rubrik: Arbetsdomstolens dom 1998 nr 109 angående fråga om
pensionsfordran
Bilagor: AD-dom 1998 nr 109

Personalpolitik1998-2:54

Nyckelord: AD, Pensioner

Förhandlingssektionen
Anders Mellberg
Kerstin Ehlin,

1998-09-21

Kommunstyrelsen
Personal
Ekonomi/Finans

Arbetsdomstolens dom 1998 nr 109 angående fråga om pensionsfordran.

Arbetsdomstolen har i dom 1998 nr 109 mellan Stockholms stad och pensionären Knut Törling prövat frågan om staden och den fackliga organisationen har haft behörighet att ingå ett kollektivavtal som innebar att pensionären erhöll lägre kommunal pension än som annars skulle ha utgått. Frågan har tidigare prövats av Stockholms tingsrätt (dom 1997-12-29).

Tingsrätten fann *"att kollektivaavtalsparterna inte haft behörighet att med bindande verkan för Knut Törling träffa överenskommelsen utan att han lämnat sitt bemyndigande till detta. Knut Törling har inte lämnat något sådant bemyndigande. Ändringsavtalet (1992-12-23) är därför inte giltigt mot honom."* Domen överklagades av staden till arbetsdomstolen.

Bakgrund

Hösten 1992, fanns det mot bakgrund av det kärva ekonomiska läge som Sverige då befann sig i, en enighet över partigränserna om behovet att sanera landets ekonomi. Åtgärderna var inriktade såväl på förändringar i systemen för inkomstöverföringar till enskilda som på nedskärningar för skilda samhällssektorer. Regeringsarbetet resulterade bland annat i proposition 1992/93:50 om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin. Regeringen föreslog riksdagen att godkänna riktlinjerna för den förändring av pensionsnivån som förordades i propositionen. Bland annat uttalas att;

"Stora grupper offentliganställda har tjänstepensioner som är bruttoförmåner, dvs arbetsgivaren fyller ut den allmänna pensionen till den nivå som bestäms i kollektivavtal. Den minskning som skall ske av de allmänna pensionerna bör slå igenom även

för dessa grupper. Regeringen förutsätter att parterna på det offentliga avtalsområdet gör de justeringar i avtalen som är nödvändiga."

Nivån på den allmänna pensionen, det vill säga på folkpension och ATP (allmän tilläggspension) fastställs bland annat med basbeloppet som grund. I samband med saneringen av det ekonomiska läget enades riksdagen om att sänka basbeloppet med ett par procent. Konstruktionen av vårt bruttosystem innebar då – utan särskild överenskommelse – att vår kompletteringspension därmed hade att "fylla ut" en större del av den totala bruttoförmånen. Det vill säga den del som staten menade att minskningen skulle omfatta och som överenskommelsen med vår fackliga motpart sedermera kom att innefatta.

Den 23 december 1992 träffade parterna på det kommunala området, sålunda med anledning av propositionen, genom kollektivavtal en överenskommelse om vissa ändringar och tillägg i PA-KL. Ändringarna innebar bland annat en reducering från och med den 1 januari 1993 med 2 procent av utgående pensioner.

Senare lät parterna en utomstående juridisk expert utreda om överenskommelsen var korrekt. Utredningen avsåg så väl den arbetsrättsliga som den civilrättsliga synen på överenskommelsen. Resultatet av utredningen blev att det var fullt korrekt att träffa ett sådant avtal och ingen korrigeringsåtgärd skedde följaktligen. Överenskommelsen träffades således före den 1 januari 1993, det vill säga i god tid innan den första utbetalningen av de nya pensionerna.

Såväl i tingsrätten som i arbetsdomstolen framförde parterna i huvudsak samma yrkanden.

Stockholms stad hävdade att PA-KL inte innebär något åtagande att utge bruttopensionsbelopp utan att staden endast är skyldig att utge kompletteringspension. Detta belopp har inte förändrats genom de gjorda ändringarna. Törlings pension har därmed inte sänkts, däremot har den varit föremål för en lägre höjning än han annars skulle ha fått.

Ändringsrätten framgår av § 18 i PA-KL och förelåg när Törling gick i pension. Ändringsrätten har varit tydlig och har på det kommunala området funnits i pensionsavtal och pensionsreglementen sedan 1951.

Törling yrkade att Stockholms stad skulle förpliktas att till honom utge de 10 589 kronor jämte ränta som den uteblivna höjningen av pensionen innebar. Som grund för yrkandet anfördes att kollektivavtalsparterna saknat behörighet att träffa avtal av det slag som ändringsavtalet utgör och att det därför inte kunde göras gällande mot honom. Enligt Törlings mening är det vidare bruttopensionsförmånen som utgör den i avtalet utfästa pensionen.

Arbetsdomstolen (AD)

Vad gäller frågan om det är bruttopensionsbeloppet eller kompletteringspensionen som utgör stadens åtagande finner arbetsdomstolen att detta inte utgör någon avgörande skillnad för tvisten.

Domstolen övergår sedan till tolkning av den tvistiga bestämmelsen PA-KL § 18. I likhet med tingsrätten anser AD att det inte med tydlighet framgår av avtalstexten att regeln skapar en behörighet för avtalsparterna att med bindande verkan för pensionstagare överenskomma om ändrade pensionsbestämmelser också när ändringen leder till att nivån på utgående pensioner minskas. Domstolen finner vidare efter utredning att det inte anses ha förelegat någon gemensam syn i frågan om ändringsregelns räckvidd.

Arbetsdomstolen hänvisar också till den fasta praxis inom den kollektiva arbetsrätten som pekar på att det gäller särskilda begränsningar vad avser en facklig organisations behörighet att förfoga över en medlems rätt.

Sammanfattningsvis anför arbetsdomstolen att kollektivavtalsparterna inte med bindande verkan för Knut Törling, utan dennes bemyndigande, kunnat avtala om att förfoga över den till honom utgående pensionen samt att Törling inte kan anses ha lämnat något sådant bemyndigande. Stockholms stad har därför inte haft rätt att åberopa ändringsavtalet gentemot Törling. Domen i AD innebär att domstolen fastställer tingsrättens dom.

Kommentar

Det som är viktigt att ta med till framtiden utifrån denna dom är att parts förfoganderätt över arbetstagares eller före detta arbetstagares enskilda rätt är en mycket komplicerad fråga. Exempelvis kan en organisation, i princip, inte anses behörig att sluta individualiserade avtal för medlemmarnas räkning utan klart stöd i organisationens stadgar eller i ett bemyndigande av medlemmen själv. Särskild försiktighet är påkallad när det gäller redan intjänade förmåner, såsom tjänstepension som utgör en form av uppskjuten lön eller semester, och därmed jämförliga förhållanden. Av domen AD 1984 nr 128 framgår att pensionsförmåner är att hänföra till det område av intjänade förmåner där organisationens förfoganderätt kräver särskilt bemyndigande.

Övrigt

I 1998 års ekonomiska vårproposition (regeringens prop. 1997/1998:150) sidan 113 framgår regeringens förslag " *Beräkning av folk- och tilläggspension i form av ålderspension, förtidspension, efterlevandepension och barntillägg enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott, delpension enligt lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring skall för år 1999 ske utifrån basbeloppet minskat med en procent och från och med år 2000 utifrån basbeloppet*". Om detta förslag antas av riksdagen innebär det att basbeloppet återställs till den nivå som gällde 1992-12-31.

Ekonomiska konsekvenser

En tillämpning av AD-domen på övriga berörda pensionsfall innebär kostnader som totalt uppgår till knappt 2 miljarder kronor. Kommunförbundets politiska ledning har markerat att den avser att ta upp diskussioner med regeringen om reglering av finansieringen av dessa ökade kostnader för munkollektivet.

Ett ytterligare cirkulär med information om den praktiska hanteringen av domens effekter kommer så snart som möjligt.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Förhandlingssektionen

Markus Gustafsson

Kerstin Ehlin

Bilaga

AD-dom 1998 nr 109